



Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Tobias Folbäck		OP SA 17–20	
Handledare			
Jacob Westberg		Antal ord: 11 154	
	Beteckning	Kurskod	
		IOP415	
<p>Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis -En beskrivande och jämförande studie</p> <p><u>ABSTRACT:</u></p> <p>This study examines Sweden's and Finland's security strategies for the Arctic region for the purpose of mapping and compare the two Nordic states. The study originates from the ongoing security dilemma in the Arctic illustrated by previous researcher, but neither Sweden nor Finland are sufficiently audited to fully describe the situation. Research also describes Sweden and Finland as small states and that these two states have employed various strategies during the 21st century which also increases the need of comparing the two Nordic states.</p> <p>Sweden and Finland have many similarities which suggests that they will adapt similar security strategies for the Arctic region, but they also consist of different characteristics that might explain alterations in strategy.</p> <p>The general result shows that Sweden and Finland constitute similar security strategies for the Arctic region by keeping the level of conflict low through multilateral cooperation with EU, UN, The Arctic Council and The Barents Euro-Arctic Council. Differences in strategies can be found in Finland's bilateral cooperation with Russia and the US, which have explanatory power in Finland's proximity to Russia while Sweden benefits from the strategic depth provided by Finland and Norway. In order to defend their arctic territory in the north, both countries employ armed forces rather than expanding outside their borders.</p> <p><u>Nyckelord:</u> Säkerhetspolitik, säkerhetsstrategier, Sverige, Finland, Arktis, småstater.</p>			

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	FORSKNINGSÖVERSIKT	5
1.1.1	<i>Säkerhetsdilemmat i Arktis</i>	5
1.1.2	<i>Sverige och Finland</i>	7
1.2	PROBLEMFÖRMULERING	9
1.3	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	9
1.4	AVGRÄNSNINGAR	10
1.5	DISPOSITION.....	10
2	TEORI	12
2.1	STRATEGIBEGREPPET	12
2.1.1	<i>Miljöfaktorer</i>	13
2.1.2	<i>Mål</i>	13
2.1.3	<i>Medel</i>	13
2.1.4	<i>Metoder</i>	14
2.1.5	<i>Operationalisering</i>	15
2.2	LIKHETER	15
2.2.1	<i>Småstater</i>	16
2.2.2	<i>Strategisk utsatthet och strategiskt ömsesidigt beroende</i>	17
2.2.3	<i>Nationella intressen</i>	17
2.2.4	<i>Geografi kopplat till Arktis</i>	17
2.3	SKILLNADER.....	18
2.3.1	<i>Geografiska skillnader</i>	18
2.3.2	<i>Erfarenheter av konflikter</i>	18
2.4	ARKTIS	19
3	METOD	20
3.1	FORSKNINGSDESIGN.....	20
3.2	STEG 1	20
3.3	STEG 2	21
3.4	VALIDITET OCH RELIABILITET	21
3.5	FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	22
3.6	MATERIAL	22
3.6.1	<i>Försvarspolitiska dokument</i>	22
3.6.2	<i>Politiska dokument</i>	23
3.6.3	<i>Materialdiskussion</i>	24
4	ANALYS OCH RESULTAT	25
4.1	SVERIGE	25
4.1.1	<i>Mål</i>	25

OP 17–20

4.1.2	<i>Medel</i>	26
4.1.3	<i>Metoder</i>	26
4.1.4	<i>Miljöfaktorer</i>	26
4.2	FINLAND.....	28
4.2.1	<i>Mål</i>	28
4.2.2	<i>Medel</i>	29
4.2.3	<i>Metoder</i>	29
4.2.4	<i>Miljöfaktorer</i>	30
4.3	SAMMANSTÄLLNING OCH RESULTAT	31
4.4	JÄMFÖRANDE ANALYS	32
4.4.1	<i>Likheter och skillnader</i>	32
4.4.2	<i>Förklaring av likheter</i>	33
4.4.3	<i>Förklaring av skillnader</i>	34
5	AVSLUTNING	36
5.1	ÅTERKOPPLING TILL SYFTE OCH TIDIGARE FORSKNING	36
5.2	SLUTSATSER.....	37
5.3	TEORI- OCH METODDISKUSSION.....	37
5.4	RELEVANS FÖR YRKESUTÖVNINGEN.....	38
5.5	VIDARE FORSKNING	39
6	LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	40
6.1	TRYCKT LITTERATUR	40
6.2	INTERNETKÄLLOR	40
6.3	VETENSKAPLIGA ARTIKLAR.....	42

1 Inledning

Arktis isområden smälter snabbare än någonsin och om klimatförändringarna fortsätter i samma hastighet kommer Arktis sommarmånader vara isfria redan år 2040. Dessa förändringar har föranlett att maktstrukturer kunnat skapats eftersom möjligheterna att bedriva sjöfart och utvinna naturresurser ökat i och med de smältande isarna (Pincus och Ali 2015 s.1). Arktiska stater som till exempel Ryssland, USA och Kanada har ökat sina förmågor inom den arktiska regionen för att tillgodose sina nationella intressen (Ibid s.2).

Ur ett svenskt perspektiv har konsekvenserna av klimatförändringarna resulterat i förändringar för den arktiska regionen som mynnat ut i nya utmaningar och möjligheter. Möjligheterna att bedriva sjöfart, fiske, jakt, handel och energiutvinning expanderar parallellt med att nya behov av infrastruktur uppstår. Statliga och kommersiella aktörers närvaro ökar i regionen och nya beroendeförhållanden uppstår. Sveriges nordiska och europeiska samarbeten medför att andra staters intressen och politik inverkar på Sverige. Regeringens vilja är att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde genom att, i bilaterala och multilaterala sammanhang, betona användningen av civila instrument före militära (Utrikesdepartementet 2011 s.4).

I och med att Arktis har fått större säkerpolitiskt intresse menar Försvarmakten (2019) att det har föranlett att fler länder vill delta i vinterövningar på Nordkalotten. Den norska övningen Cold Response ägde rum i Norge mars år 2020, där målet var att säkerställa egen och allierad förmåga att genomföra multinationella gemensamma operationer i en hög intensitetkamp under krävande vinterförhållanden (Forsvaret 2020). Dessvärre fick övningen avbrytas tidigare med anledning av Covid-19. De länder som skulle ha deltagit i övningen var USA, Storbritannien, Nederländerna, Tyskland, Frankrike, Belgien, Danmark, Finland och Sverige (Ibid). Av de arktiska staterna är Ryssland den stat som genomfört mest omfattande militära upprustningarna i vilken en del är att skydda arktiska intressen (Granholm 2016 s.23).

1.1 Forskningsöversikt

Detta avsnitt syftar till att skapa en bättre helhetsbild av hur rådande forskningsläge kring säkerhetssituationen i Arktis ser ut idag, samt bidra till att ge läsaren en bättre förståelse för studiens problemområde och identifierade kunskapslucka.

1.1.1 Säkerhetsdilemmat i Arktis

För att belysa sambandet mellan ökad militär förmåga och säkerhetssituationen i Arktis har Whitney Lackenbauer och Rob Huebert (2014 s.320–321) i en artikel undersökt USA:s och Kanadas strategiska dokument för att förstå staternas samarbete och intentioner i Arktis. Kanada har fokuserat militär förmåga längs dess nordligaste kust i syfte att skydda gränsen, bistå som sensorer för rikets ledning och understödja civil verksamhet i regionen. Lackenbauer och Huebert (2014 s.326) menar att Kanada främst vill påverka säkerhetssituationen i Arktis genom samarbeten med andra stater, men trots detta tenderar militära förmågor inneha den ledande rollen. Däremot har USA uttryckt behovet av en lägesuppfattning i Arktis och dess militära förmågor fokuseras till defensiva vapen då USA är villiga att samarbeta med stater för att främja säkerheten för miljö och människor i regionen (Ibid s.327–328). Lackenbauer och Huebert (2014 s.329) menar också att USA och Kanada är villiga att agera fredligt och samarbetsvilligt i Arktis men osäkerhet råder kring om den positiva trenden kommer att fortsätta. Vidare argumenterar Lackenbauer och Huebert (2014 s.329) för att risken med militära maktmedel är att andra stater kan missuppfatta intentionerna och tolka de som aggressiva, vilket kan skapa ett klassiskt säkerhetsdilemma. Det är därför av vikt att staterna kommunicerar sina intentioner utåt (Ibid s.329).

Styrkorna i artikeln är att författarna tydliggör vad USA:s och Kanadas säkerhetsstrategiska handlingar har för betydelse för säkerheten i Arktis och vad militära maktmedel kan orsaka för problematik. Bristerna är att säkerhetssituationen i Arktis berör flertalet stater och dessa utesluts helt i artikeln. Om utrymme möjliggörs för samtliga arktiska staters säkerhetsstrategier i Arktis, skulle helhetsbilden över regionen förstärkas.

Valery Konvshev och Alexander Sergunin (2012 s.35) har i sin forskning om säkerhetssituationen i Arktis undersökt USA:s strategi för regionen och har likt Lackenbauer och Huebert (2014 s.327–328) uttryckt att USA främst vill använda defensiva vapen i Arktis. Vidare ana-

OP 17–20

lyseras NATO:s (North Atlantic Treaty Organization) strategier för Arktis och forskare är, enligt Konyshev och Sergunin (2012 s.41), oense om vilka intentioner NATO har för regionen samtidigt som forskare är eniga om att NATO kommer att expandera sin aktivitet i Arktis och relationen till Ryssland kommer troligtvis att försämrats (Ibid s.43). EU:s (Europeiska unionen) engagemang för Arktis grundas ur skapandet av en gemensam plattform att diskutera säkerhetsfrågor rörande naturtillgångar och klimatförändringar. Konyshev och Sergunin (2012 s.44) menar att Ryssland, Norge, USA och Kanada anser EU:s intresse för regionen härstammar från Sverige, Danmark och Finland eftersom dessa upplevs exkluderade i frågan. Konyshev och Sergunin (2012 s.46) argumenterar för att EU, likt NATO, kommer stärka sin närvaro i arktiska frågor främst genom diplomati och ekonomi snarare än militära medel. Även Ryssland avser utöka sin militära närvaro för att skydda egna intressen i Arktis och har försökt samarbeta med Norge för att skapa bättre ekonomiska förutsättningar, vilket misslyckats (Ibid s.47). I en annan artikel tydliggör Konyshev och Sergunin (2014 s.332–333) den militärstrategiska inriktningen för Ryssland och vad den har för betydelse utifrån dess modernisering av den ryska armén. De menar att upprustningen av den ryska armén i norr, inte bör ses som en offensiv handling utan snarare som en i vår tid naturlig utvecklingsprocess. Strategin för Arktis bör därför från rysk sida ses som förutsägbar och pragmatisk snarare än aggressiv och instinktiv. Ryssland utger sig dessutom ha för avsikt att verka inom internationella organ genom diplomatiska och ekonomiska medel för att förbättra säkerhetssituationen i Arktis. Sammanfattningsvis menar Konyshev och Sergunin (2012 s.51) att Arktis präglas av konkurrens snarare än samarbete mellan stater och att den militära närvaron har expanderat vilket kan leda till att situationen eskalerar.

Styrkorna i Konyshev och Sergunins (2012) undersökning, är likt Lackenbauer och Huebert (2014), tydliggörandet av staters säkerhetsstrategier för Arktis. Det Konyshev och Sergunin (2012) bidrar med är NATO:s, EU:s och Rysslands syn på säkerhetssituationen i Arktis och förstärker Lackenbauers och Hueberts (2014) argument om att militära medel kan förvärra säkerhetssituationen om stater inte samarbetar. En svaghet med undersökningen är att den inte undersöker flera staters säkerhetsstrategier för att presentera en helhetsbild över säkerhetssituationen i Arktis.

OP 17–20

Kristian Åtlands (2014 s.146) artikel om säkerhetssituationen i Arktis har utgångspunkt i de fem arktiska kuststaterna USA, Kanada, Norge, Danmark och Ryssland och hävdar, liksom Lackenbauer och Huebert (2014), att dessa står inför ett säkerhetsdilemma. Om de fem arktiska kuststaterna inte vidmakthåller eller stärker sina militära medel riskerar de att överrumplas av starkare stater och mista viktiga naturtillgångar i regionen. Om staterna å andra sidan stärker sina militära medel riskerar andra stater att känna sig hotade vilket skulle bidra till att de genomför liknande åtgärder. Det underliggande problemet är en känsla av osäkerhet gentemot varandra (Åtland 2014 s.146).

Åtland (2014 s.147) redogör för teorier om säkerhetsdilemmat och förklarar hur det ska appliceras på säkerhetssituationen i Arktis och liksom de tidigare nämnda forskarna jämför han de arktiska kuststaternas säkerhetsstrategier för Arktis. Det intressanta i Åtlands (2014 s.162) artikel är slutsatserna han drar, utifrån konstaterandet att teorier om säkerhetsdilemmat tillför förståelse för säkerhetssituationen i Arktis. Styrkorna i Åtlands (2014) artikel är, liksom de andra forskarna, tydliggörandet av de arktiska kuststaternas säkerhetsstrategier, men framför allt att han tillför en genomarbetad teori för att förklara säkerhetssituationen. Svagheter är, liksom tidigare nämnda forskare, bristen av en samlad helhetsbild över situationen eftersom vissa länder utesluts, bland annat Sverige och Finland.

1.1.2 Sverige och Finland

Nästkommmande del i forskningsöversikten fokuseras till Sverige och Finland för att bidra till att skapa en helhetsbild över säkerhetssituationen i Arktis.

Marzia Scopelliti och Elena Conde Pérez (2016 s.672) är två av de få forskare som benämner Sverige och Finland inom ramen för säkerhetssituationen i Arktis. De undersöker hur säkerhetsdilemmat i Arktis kan lösas genom internationella institutioner och att det saknas ett forum där stater kan diskutera militärrelaterade frågor. Scopelliti och Pérez (2016 s.676) argumenterar för att NATO inte kan utgöra institution för militärrelaterade frågor mellan väst och Ryssland eftersom Sverige och Finland inte är medlemmar i NATO. Därmed föreslås det Arktiska rådet som institution, där samtliga aktörer i Arktis har möjlighet att diskutera militärrelaterade frågor (Scopelliti och Pérez 2016 s.677).

OP 17–20

Scopellitis och Pérez (2016) forskning bidrar med ett större perspektiv på säkerhetssituationen i Arktis eftersom samtliga arktiska stater ingår i undersökningen och där de påvisar att Sverige och Finland har inflytande på säkerhetssituationen i Arktis. Dock berörs staternas roll ytligt och ingen djupare analys sker, vilket kan ses som en svaghet i deras argument.

För att fördjupa oss i Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier presenteras forskning av Håkan Edström, Dennis Gyllensporre och Jacob Westberg (2019). Deras forskning behandlar förändringen av småstaters militärstrategier från 1990-talet till modern tid efter 11 september-attackerna 2001, Georgienkriget 2008, islamiska statens uppkomst och Rysslands krig mot Ukraina 2014, vilket de benämner som externa chocker (Edström m.fl. 2019 s.1). De småstater som undersökts är Sverige, Finland, Norge och Danmark eftersom de har liknande strukturer som till exempel strategisk utsatthet, militära maktmedel och nationella intressen (Ibid s.1). Dessa likheter skulle för en utomstående troligen resultera i tron om att småstaterna reagerar liknande efter de externa chockerna (Ibid s.1). Samtidigt som Edström m.fl. (2019 s.2) hävdar att småstaterna har olikheter i form av historiska erfarenheter, geografi och medlemskap i internationella institutioner som i deras undersökning används för att analysera småstaternas militärstrategiska förändringar efter de externa chockerna. Resultatet visade på att Sverige och Finland reagerade och förändrade sina säkerhetsstrategier efter de externa chockerna (Ibid s.183) och ändrade sina militärstrategier efter Georgienkriget och kriget i Ukraina (Ibid s.185). Forskningen visar att Sverige och Finland utformade olika säkerhetsstrategier efter 11 september-attackerna och Georgienkriget men utformade liknande säkerhetsstrategier efter kriget i Ukraina (Ibid s.183).

Det Edström m.fl. (2019) bidrar med till forskningsöversikten är att småstater som Sverige och Finland förändrar sina säkerhetsstrategier allt eftersom säkerhetssituationen förändras till följd av externa chocker i form av terrorism och krig. Forskningen frambringar även ett teoretiskt ramverk för att analysera småstaters säkerhetsstrategier efter rådande säkerhetssituationer i dess omgivning. Även om Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier analyseras ur ett nordiskt perspektiv saknas fortfarande kunskap om staternas roll kring rådande säkerhetssituation i Arktis.

1.2 Problemformulering

Klimatförändringarna har skapat nya förutsättningar för stater att göra anspråk på naturtillgångar kring regionen Arktis, vilket bidragit till en ny säkerhetsproblematik. Sveriges utrikesdepartement avser vidmakthålla de säkerhetspolitiska spänningarna låga genom diplomatiska medel snarare än militära. Samtidigt ökar arktiska staters försvarsförmåga och intresset för övningar kopplat till regionen har ökat. Tidigare forskning visar att den militära närvaron i Arktis har ökat till följd av klimatförändringarna och att de fem arktiska kuststaterna står inför ett säkerhetsdilemma. Samtidigt brister helhetsperspektivet då stater som Sverige och Finland inte undersökts i lika stor omfattning trots att dessa stater har inverkan på säkerhetssituationen i Arktis. Argument som ytterligare stärker behovet av att studera Sverige och Finland är de förändringar som identifierats i staternas säkerhetsstrategier mellan åren 2000 och 2016, där de visat använda sig av olika säkerhetsstrategier. Därför vore det intressant att undersöka om Sverige och Finland har olika eller lika säkerhetsstrategier för Arktis. Denna studie avser bidra till att fylla den kunskapslucka som identifierats, genom att kartlägga och jämföra Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis utifrån strategibegreppet och småstatsteori, för att på så vis bidra till en ökad helhetsbild över den totala säkerhetssituationen i Arktis.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att kartlägga och jämföra Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis utifrån strategibegreppet och småstatsteori.

1. Vilka mål, medel och metoder samt miljöfaktorer har Sverige och Finland för sin säkerhetsstrategi i Arktis utifrån politiska och militära strategier?
2. Vilka likheter och skillnader har Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier och hur skulle dessa kunna förklaras?

1.4 Avgränsningar

Då utrymmet för rådande studie är begränsat, har studien valt att avgränsa forskningsfrågorna till att endast undersöka Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier utifrån det geografiskt avgränsade området Arktis. Anledningen till att Sverige och Finland valts ut är att båda staterna anses ha otillräcklig forskning kopplat till säkerhetssituationen i Arktis samt att staterna har liknande förutsättningar avseende geografi, storlek och andra faktorer som kommer diskuteras vidare under kapitel 2. Teori.

Det teoretiska ramverket, strategibegreppet, har avgränsats till att enbart omfatta politiska och militära maktmedel som staternas säkerhetsstrategier, utifrån studiens begränsade utrymme vad gäller tid och textmassa. Därmed kommer de ekonomiska maktmedlen som också innefattas i begreppets ordinarie definition att uteslutas inom ramen för denna uppsats eftersom det begränsar mängden material. Anledningen till detta är att studien önskar åstadkomma en högre kvalitet, snarare än kvantitet.

De åtgärder som involverar miljörelaterade frågor så som klimatförändringar, miljöskydd, biologisk mångfald, klimat- och miljöforskning samt rennäring kommer inte beaktas i denna studie då studien utgörs av en mer krigsvetenskaplig karaktär.

Det tidsspann som kommer beröras är åren 2010 och 2020 för att begränsa mängden material och presentera en aktuell bild för Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier i Arktis.

1.5 Disposition

Det inledande kapitlet är tänkt att presentera ett problemområde för studiens fortsatta arbete som avslutas med en problemformulering där det i studien identifierats en forskningslucka som i sin tur genererat i två forskningsfrågor med tillhörande avgränsningar. Det andra kapitlet syftar till att presentera det teoretiska ramverk som studien har att förhålla sig till avseende strategibegreppet och småstatsteori. Dessa kommer i sin tur utgöra grunden för analysverktyget och teorin som studiens material kommer att undersökas utifrån. Det tredje kapitlet har för avsikt att förklara metoden som ska bidra till att besvara de forskningsfrågor som studien presenterat och hur teorierna kan appliceras på det insamlade materialet. Först beskrivs

OP 17–20

den generella forskningsdesignen för att sedan beskriva analysens två steg. Kapitlet avslutas med en metoddiskussion och forskningsetiska överväganden.

I det fjärde kapitlet presenteras resultatet av analysen som inleds med presentation av Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis. Därefter följer en jämförande analys av staterna där likheter och skillnader presenteras samt hur dessa kan förstås utifrån småstatsteori. Det avslutande kapitlet ger en sammanfattning av studien och återkopplar till forskningsfrågorna, syftet, kunskapsluckan och tidigare forskning. Kapitlet avslutas med en teori-och metoddiskussion, relevans för yrkesutövningen samt ger förslag till vidare forskning.

2 Teori

Teorikapitlet inleds genom att definiera Westbergs (2015) konceptualisering av strategibegreppet, med stöd ur Edström och Westberg (2020), vilken sedan operationaliserats utifrån användningen i rådande studie. Därefter kommer småstatsteori presenteras utifrån dess användning som teoretiskt ramverk för studiens jämförande delar. Slutligen definieras begreppet Arktis för att ge en utgångspunkt för vad studien härnäst refererar till som Arktis.

2.1 Strategibegreppet

För att skapa klarhet kring strategibegreppet kommer Westbergs (2015) definition att nyttjas. Redogörelsen kommer senare ligga till grund för det första steget i analysen som syftar till att besvara studiens forskningsfråga om vilka mål, medel och metoder samt miljöfaktorer Sverige och Finland har för sin säkerhetsstrategi i Arktis utifrån politiska och militära strategier.

Säkerhetsstrategier handlar om hur en stats säkerhetspolitiska mål uppnås genom ekonomiska, politiska och militära maktmedel (Westberg 2015 s.17). För att uppnå dessa mål krävs det att de ekonomiska, politiska och militära målen också uppnås genom olika strategier (Ibid s.22). Då denna studie syftar till att kartlägga Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier utifrån politiska och militära maktmedel kommer dessa ligga till grund för att besvara studiens första fråga.

När strategier utformas påverkas de generellt av externa och interna faktorer inom den omvärldsdimension strategin ska verka inom (Westberg 2015 s.24). De interna faktorerna utgörs av mål, medel och metoder som försöker påverka, utnyttja eller anpassa sig efter de externa faktorerna, vilka utgörs av miljöfaktorer (Ibid s.31). Eftersom Westberg (2015) beskriver mål, medel och metoder som otillräckligt för studiens ändamål, kommer stöd hämtas ur ett senare verk av Edström och Westberg (2020). Först kommer en beskrivning av de externa faktorerna (miljöfaktorer) och därefter kommer en beskrivning av de interna faktorerna (mål, medel och metod).

2.1.1 Miljöfaktorer

Med miljöfaktorer menas den yttre dimensionen som påverkar en stats strategiutformning, vilket kan utgöras av relationer till andra stater och medlemskap i internationella institutioner eller mellanstatliga säkerhetssamarbeten. Det säkerhetspolitiska läget i området där strategin ska verka inom och det globala säkerhetsläget påverkar likaså. Statens geografiska plats och närliggande stater är även en miljöfaktor som påverkar strategins utformning (Westberg 2015 s.24). För studiens innebörd kan miljöfaktorernas inverkan på Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier vara hur de uppfattar säkerhetssituationen i Arktis utifrån deras geografiska plats och hur det påverkar staterna. Det kan även vara Sveriges och Finlands relationer till internationella institutioner och mellanstatliga samarbeten för den arktiska regionen.

2.1.2 Mål

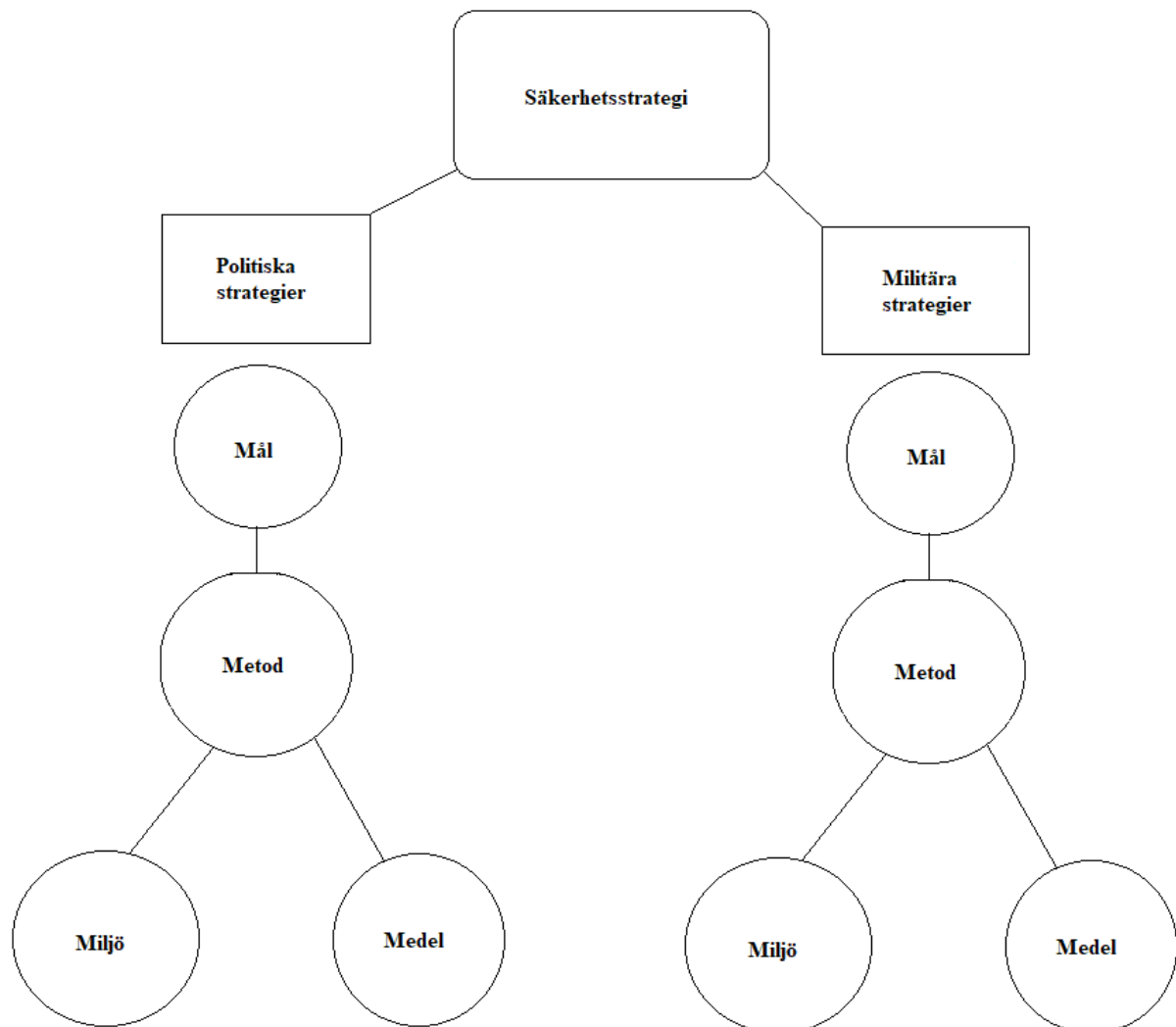
Westberg (2015 s.24) beskriver att mål är de övergripande säkerhetspolitiska mål som en stats politiska ledning satt upp. Målen kan vara av olika karaktär där en stat väljer att prioritera egen säkerhet och överlevnad, maximera maktmedel för att införliva statens vilja på andra stater eller uppnå status inom olika internationella institutioner (Edström och Westberg 2020 s.172,176). I denna studie utgörs dessa mål av vad den svenska och finska ledningen slagit fast som ska bidra till ökad säkerhet för den arktiska regionen genom överlevnad, inflytande eller status.

2.1.3 Medel

Medel är de resurser som en stat har att tillgå eller på sikt avser att producera. Medel kan även delas mellan stater för att på så vis öka resurserna inom till exempel övervakning, insatser och krishantering (Westberg 2015 s.24). Det går även att urskilja militära medel avsedda för skyddandet av statens gränser och militära medel avsedda för internationella insatser (Edström och Westberg 2020 s.178). För studien innebär medel de resurser som Sverige och Finland avser använda inom deras eget arktiska territorium och likaså i insatser utanför eget territorium för att uppnå de mål som säkerhetsstrategin förmedlar.

2.1.4 Metoder

Westberg (2015 s.24) menar att metoder främst handlar om hur medel ska utnyttjas eller utvecklas, men innebär också om staterna ska verka inom bilaterala eller multilaterala samarbeten för att på så vis uppnå mål (Edström och Westberg 2020 s.178). I denna studie innebär metoder hur resurser ska användas och om Sverige och Finland avser ingå i bilaterala eller multilaterala samarbeten för att uppnå de säkerhetsstrategiska målen för säkerheten i Arktis.



Figur 1. Strategibegreppet. Egen modifiering baserad på Westberg (2015 s.25).

Bilden ovan illustrerar strategibegreppet och hur dess olika delar påverkar varandra. De politiska och militära strategierna har sina respektive mål, medel och metoder samt miljöfaktorer som påverkar utformningen av strategin. Metoden är i mitten och binder samman mål, medel

och miljöfaktorer där metoden ämnar realisera målen genom de medel staten förfogar över eller delar med andra, baserat på de miljöfaktorer som påverkar strategin (Westberg 2015 s.25).

2.1.5 Operationalisering

Nedan presenteras operationalisering av mål, medel och metoder samt miljöfaktorer i ett analysverktyg i form av indikatorer för att på ett systematiskt och konsekvent sätt analysera fallen Sverige och Finland.

Politiska och militära strategier		Analysenheter	
Kategori	Indikator	Sverige	Finland
Mål	Vilka mål har staten för den arktiska regionen och karaktäriseras det av överlevnad, inflytande eller status?		
Medel	Vilka resurser ska användas eller planeras att användas för att uppnå målen och ska de användas inom eller utanför statens eget territorium?		
Metod	Hur ska medel användas för att uppnå målen för den arktiska regionen och sker det genom bilaterala och/eller multilaterala samarbeten?		
Miljöfaktorer	Hur uppfattar staterna säkerhetssituationen i Arktis och hur påverkar det dem? Vilka internationella institutioner ska påverka säkerhetssituationen i Arktis?		

Tabell 1. Analysverktyg.

2.2 Likheter

De två nästkommande delkapitel (2.2 Likheter och 2.3 Skillnader) berör steg 2 i analysen som ska besvara studiens andra fråga, det vill säga vilka likheter och skillnader Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier har och hur dessa skulle kunna förklaras. Dessa två delkapitel behandlar teori om småstater, vilka Sverige och Finland omfattas av, där karaktäristiska likheter och skillnader kan bidra till en jämförelse staterna emellan.

Nedan presenteras tre likheter mellan Sverige och Finland som enligt Edström m.fl. (2019 s.16) kan förklara varför de nordiska ländernas säkerhetsstrategier liknar varandra. Utöver

OP 17–20

dess tre har en ytterligare likhet identifierats, vilken utgörs av Sveriges och Finlands arktiska territorium.

2.2.1 Småstater

För att förstå hur småstater som Finland och Sverige passar in i den globala säkerhetsarenan och säkerhetssituationen i Arktis måste begreppet småstat definieras. Detta bidrar till det teoretiska ramverket genom att tydliggöra på vilket sätt småstaters säkerhetsstrategier anpassar sig till omgivningen.

Edström m.fl. (2019 s.12) använder en kombination av olika teoretikers syn på begreppet småstater och kategoriserar världens stater efter 4 grupper likt nedan;

1. Den politiska ledningen av första rangens stater anser att de kan uppnå säkerhet genom egna maktmedel och försvara sig mot vilken annan stat som helst. Staten tror sig även kunna leda och genomföra multilaterala militära operationer (Edström m.fl. s.12).
2. Den politiska ledningen i andra rangen tror sig inte kunna försvara sig mot första rangens stater men kan med egna maktmedel uppnå säkerhet gentemot andra, tredje och fjärde rangens stater. Staten anser sig kunna leda multilaterala militära operationer tillsammans med andra stater eller genom internationella institutioner (Ibid s.12).
3. Den politiska ledningen i tredje rangens stater anser sig inte kunna uppnå säkerhet gentemot första eller andra rangens stater med endast egna maktmedel och kan inte heller leda multilaterala militära operationer. De tror sig däremot kunna försvara sig mot tredje eller fjärde rangens stater och bidra med meningsfulla insatser i multilaterala militära operationer (Ibid s.12).
4. Den politiska ledningen i fjärde rangens politiska ledning anser sig inte kunna försvara sig mot de andra staterna och kan inte bidra med meningsfulla insatser till multilaterala militära operationer (Ibid s.12)

Edström m.fl. (2019 s.23) menar att Sverige och Finland tillhör tredje rangens stater vilket kan förklara varför staternas säkerhetsstrategier liknar varandra.

2.2.2 Strategisk utsatthet och strategiskt ömsesidigt beroende

Edström m.fl. (2019 s.16) argumenterar för att de nordiska staterna är lika strategiskt utsatta och strategiskt beroende av varandra när det kommer till konflikter i deras närområden. Strategisk utsatthet är när stat A är i konflikt med stat B som har ett strategiskt intresse av stat A:s eget territorium och där stat A inte kan försvara sig mot stat B med egna maktmedel. (ibid s.16). Strategiskt ömsesidigt beroende uppstår när två stater är så pass beroende av varandras säkerhet att en attack mot någon av staterna skulle dra in den andra staten i konflikten (Edström m.fl. s.16). Enligt Edström m.fl. (2019 s.16) är de nordiska staterna beroende av varandras säkerhet och är strategiskt utsatta om en konflikt skulle ske i närområdet, vilket är en likhet hos de nordiska staterna.

2.2.3 Nationella intressen

De nationella intressen som de nordiska staterna framhäver är enligt Edström m.fl. (2019 s.23) att skydda sina medborgare och territoriella integritet, vara politiskt självständiga samt värna om de ekonomiska intressen som finns i syfte att staterna ska fortsätta existera. Under Kalla kriget arbetade de nordiska staterna för att överleva och vara politiskt självständiga genom att prioritera defensiva ambitioner snarare än offensiva (Ibid s.23). De nordiska staterna är beroende av andra stater och internationella institutioner för att vidmakthålla låga spänningsnivåer på regional nivå (Ibid s.23). Samtliga nordiska stater har värderingar som likställer sig med västmakterna genom EU och NATO samtidigt som de verkar mot internationell fred och säkerhet (Ibid s.23).

2.2.4 Geografi kopplat till Arktis

Utifrån studiens specifika område Arktis, argumenterar studien för att en geografisk likhet måste tas i beaktan eftersom Sverige och Finland har liknande arktisk geografi. Båda staterna saknar kust till Arktis till skillnad från de fem arktiska kuststaterna och både Sverige och Finland har ungefär samma landmassa och population inom det definierade området Arktis. Enligt Durfee och Johnstone (2019 s.54) har Sverige 510.000 och Finland 590.000 invånare i Arktis. Vidare har Sverige 153.430 hektar motsvarande Finlands 136.133 hektar landmassa i regionen. Studien anser därmed att den geografiska likheten mellan staterna kopplat till Arktis kunna förklara varför Sverige och Finland har liknande säkerhetsstrategier för regionen.

2.3 Skillnader

För att förklara skillnader i säkerhetsstrategier för Sverige och Finland kommer Edströms m.fl. (2019 s.23) teori om småstater att användas. Trots de likheter som Sverige och Finland har gällande tredje rangens stat, strategisk utsatthet, nationella intressen och geografi kopplat till Arktis, anpassar ändå de två staterna sina säkerhetsstrategier olika beroende på hur säkerhetsläget förändras (Edström m.fl. 2019 s.23–24). Dessa olikheter utgörs av geografiska skillnader och erfarenheter av konflikter som kommer presenteras mer detaljerat nedan.

2.3.1 Geografiska skillnader

Edström m.fl. (2019 s.24) menar att geografiska omständigheter framför allt påverkar staters säkerhetsstrategier snarare än faktorer som fastställer säkerhetsstrategier. Geografin genererar möjligheter men också utmaningar och hot för utformandet av säkerhetsstrategier. För Sveriges del utgörs geografin av fastland som breder ut sig från norr till syd, men är relativt smalt. Huvudstaden Stockholm ligger i anslutning till Östersjön och den näst största staden Göteborg utgör ingångsport för trafik i Nordsjön. Göteborgs hamnar är strategiskt utsatta och har en betydande roll för Sveriges import och export. Gotland och ingången till Östersjön är strategiskt betydelsefulla för den makt som vill kontrollera luft och sjöfart i Östersjöns centrala och sydliga delar. Om Ryssland har till intention att attackera Sverige, måste de först passera Finland eller Norge vilket skapar strategiskt djup för Sverige. Finland däremot har sin 1300 kilometers landgräns mot Ryssland vilket gör att Finland måste fokusera sina militära maktmedel mot markarenan snarare än luft- och sjöarenan. Finlands större städer är fokuserade till kusten mot Östersjön och har även den demilitariserade ön Åland som ligger i Östersjön (Ibid s.25–27). Dessa skillnader kopplat till geografi skulle kunna förklara varför Sverige och Finland har skillnader i säkerhetsstrategier för Arktis.

2.3.2 Erfarenheter av konflikter

Edström m.fl. (2019 s.28) menar att staters agerande som resulterat i framgång i konflikter, troligtvis kommer att generera liknande agerande vid senare konflikt, medan misslyckande i konflikter sannolikt gör att stater ändrar sitt agerande för att undvika att göra samma misstag igen. Därmed kan stater utforma säkerhetsstrategier utifrån tidigare erfarenheter av konflikter. För Sveriges del, menar Edström m.fl. (2019 s.33), har staten inte varit i krig sedan år 1814

OP 17–20

och att undvika militära allianser har visat sig framgångsrikt för statens säkerhet. Finland däremot har varit i konflikt med Ryssland ett flertal gånger vilket resulterat i såväl framgångar som motgångar. Misslyckade allianser har gjort att Finland fokuserat på nationellt försvar och staten har haft blandade resultat av neutralitetsdrivande politik (Ibid s.30,33).

2.4 Arktis

För att klargöra vad som menas med Arktis för denna studie kommer definitionen utgöras av en kombination av ett geografiskt perspektiv och en social/politisk kontext. Ur ett geografiskt perspektiv definieras Arktis som norr om den arktiska cirkeln ($66^{\circ}32'N$) vilket innesluter staterna Kanada, Danmark (Grönland), Finland, Island, Norge, Ryssland, Sverige och USA (Scopelliti och Pérez 2016 s.673). Mer specifikt för Sverige och Finland är Arktis det som definierats ovan, men ur en social och politisk kontext utgörs Arktis av svenska Norrbottens och Västerbottens län och av finska Lappland samt delar av norra Österbotten (Durfee och Johnstone 2019 s.64–65).



Figur 2. Arktis (Durfee och Johnstone 2019 s.4).

3 Metod

Metodkapitlet inleds med att beskriva den generella forskningsdesignens två steg, vilken följs av en djupare beskrivning av analysens två steg med stöd ur metodlitteraturen. Därefter följer en diskussion om studiens validitet och reliabilitet tillsammans med forskningsetiska överväganden. Kapitlet avslutas med att presentera studiens material med tillhörande materialdiskussion.

3.1 Forskningsdesign

Studiens analys är uppdelad i två steg. Det första steget ämnar besvara studiens första fråga, det vill säga vilka mål, medel och metoder samt miljöfaktorer Sverige och Finland har för sin säkerhetsstrategi i Arktis utifrån politiska och militära strategier. Detta med hjälp av en beskrivande metod där datainsamlingen sker genom kvalitativ textanalys. Det andra steget ämnar besvara studiens andra fråga, det vill säga vilka likheter och skillnader Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier har och hur dessa skulle kunna förklaras. För att besvara denna frågeställning har studien använt en strukturerad, fokuserad och jämförande metod. Syftet med steg 1 är att skapa förutsättningar för steg 2, vilket kommer att redogöras för mer specifikt under delkapitel 3.3 Steg 2. De olika stegen kommer att beskrivas mer detaljerat nedan.

3.2 Steg 1

Första steget är av beskrivande karaktär då den avser kartlägga hur Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis gör sig uttryck utifrån strategibegreppet. Beskrivande studier försöker ge svar på frågor som var, när, hur, vem och vilka (Esaiasson m.fl. 2017 s.37). Studien har för avsikt att reda ut staternas mål, medel och metoder, tillsammans med den miljön som strategierna verkar inom. Vilka uppgifter staterna avser lösa, hur resurserna fördelas med hjälp av olika metoder samt vilka miljöfaktorer som staterna uppfattar, är frågor som studien avser belysa för att minimera den kunskapslucka som identifierats. Konceptualiseringen av strategibegreppet har operationaliserats för att skapa mätbara indikatorer och genom kvalitativ textanalys samla in data för att på så vis kartlägga Sveriges och Finlands mål, medel och metoder samt miljöfaktorer för Arktis. Kvalitativ textanalys är lämpligt då Sveriges och Finlands strategier för Arktis upplevs bristfällig inom tidigare forskning. Därmed möjliggör kvalitativ textanalys en djupare datainsamling av material som inte uppenbart riktar sig mot Arktis men

implicit skulle kunna användas för säkerhetspolitiska mål inom arktiska regionen (Esaiasson m.fl. 2017 s.211).

3.3 Steg 2

Efter analysens första steg ämnar studiens andra forskningsfråga besvaras genom en strukturerad, fokuserad och jämförande metod. George och Bennet (2005 s.67) beskriver hur en strukturerad, fokuserad och jämförande metod bidrar till att forskningsfrågan och syftet med studien vägleds med de fallen som undersöks för att standardisera datainsamlingen, och därmed strukturen. I denna studie avser resultatet av analysens första steg representera data, det vill säga vilka mål, medel och metoder samt miljöfaktorer som de olika staterna Sverige och Finland har för sina säkerhetsstrategier. Därefter jämförs dessa mellan staterna för att identifiera likheter och skillnader i säkerhetsstrategier. George och Bennett (2005 s.69) menar att fallen först måste identifieras utifrån ett fenomen som genererats ur forskningsproblemet och kunskapsluckan, vilka i sin tur genererat i en eller flera forskningsfrågor. Därefter ska den/de teorier som valts ut för den specifika studien förklara sambandet mellan fallen för att studien ska få ett teoretiskt fokus (Ibid s.69–70). För den här studien läggs tyngdvikt vid att det finns en röd tråd mellan forskningsproblemet, teorier och metod där småstatsteori i analysens andra steg ämnar förklara varför Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier liknar eller skiljer sig från varandra utifrån resultatet av analysens första steg. Analysens andra steget är av förklarande karaktär då studiens andra forskningsfråga ämnar förklara varför Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier liknar eller skiljer sig från varandra (Esaiasson m.fl. 2017 s. 37,42).

3.4 Validitet och reliabilitet

För att beröra begreppen validitet och reliabilitet används Johannessens och Tuftes (2003) beskrivning. Validitet kan beskrivas som att data för en studie ger en bra representation av det generella fenomenet (Ibid s.47). Eftersom det är Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier studien avser mäta har det operationaliserade strategibegreppet samt teori om småstater nyttjats vid argumentation för studiens validitet. Reliabilitet behandlar studiens använda data, de insamlingssätt som används och hur data behandlas, det vill säga hur tillförlitliga data är. Reliabilitet kan testas genom att låta andra forskare upprepa undersökningen och om resultatet är detsamma anses studien ha god reliabilitet (Ibid s.28–29). Studien har försökt tydliggöra hur teorierna appliceras på materialet genom metodbeskrivningen. Analysverktygets presentation

illustrerar insamlingen av data kopplat till strategibegreppet för att på så vis tydliggöra beskrivningen av analysens tillvägagångssätt. Diskussioner om validitet och reliabilitet kommer även behandlas i studiens avslutande kapitel.

3.5 Forskningsetiska överväganden

Eftersom studien inte behandlar personer, strider detta inte med forskningsetiska riktlinjer enligt kraven för information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande (Johannessen och Tufte 2003 s.61). Etiska överväganden som studien förhållit sig till är att svaret på forskningsfrågorna inte får ske genom skeva urvalsprocesser gällande materialet (Esaiasson 2017 m.fl. s.24). Materialet som presenteras i nästa delkapitel har en beskrivning till varför materialet används, för att ge en så objektiv bild av resultatet som möjligt.

3.6 Material

Materialet för studien kommer baseras på dokument presenterade av Sveriges och Finlands politiska och försvarspolitiska ledning för att på så vis få tillgång till förstahandskällor. Anledningen till att dessa dokument analyseras är att materialet kan bidra med staternas egna ut-sagor om sina politiska och militära inriktningar och hur säkerhetssituationen i Arktis påverkar dessa. Genom tillgång av förstahandskällor, kan en mer äkta och rättvis helhetsbild ges över hur de säkerhetsstrategiska inriktningarna ser ut för staterna i Arktis.

3.6.1 Försvarspolitiska dokument

Nedan presenteras de dokument som representerar Sveriges och Finlands militärstrategiska inriktning.

Sverige

Värnkraft - Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 innehåller förslag om inriktningen av säkerhetspolitiken och utvecklingen av det militära försvaret år 2021–2025 som ligger till grund för nästa försvarsbeslut (Försvarsdepartementet 2019). Nackdelen med detta dokument är att den inte representerar hur försvarspolitiken ser ut i dagsläget, men det är det mest aktuella dokumentet som ger en generell riktning

OP 17–20

av hur Sveriges försvarsmakt planerar på sikt. Dokumentet kommer fortsättningsvis benämnas *Värnkraft*.

Försvarsdepartementet dokument, *Vägval i en globaliserad värld*, redovisar Försvarsberedningens syn på utvecklingen och förändringarna i omvärlden samt dess konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik (Regeringskansliet 2013).

Finland

Statsrådets försvarspolitiska redogörelse, Statsrådets kanslis publikationsserie 6/2017 är Finlands senaste publikation som behandlar de försvarspolitiska riktlinjerna för hur den finska försvarsförmågan ska utvecklas, upprätthållas och användas fram till mitten av år 2020 (Statsrådets kansli 2017).

Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse. Statsrådets kanslis publikationsserie 8/2016. Dokumentet behandlar en blandning av politiska och militära strategier. I redogörelsen bedöms Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska omvärld och presenterar prioriteringarna och målen för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik i syfte att stärka Finlands säkerhet och välfärd (Statsrådets kansli 2016).

Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2012 Statsrådets redogörelse är det senaste dokumentet med ett bredare perspektiv på säkerheten för Finland. Dokumentet utgör grunden för styrningen av den finska politiken och stärkandet av verksamheten för att främja landets intressen och mål (Statsrådets kansli 2012).

3.6.2 Politiska dokument

Sverige

Sveriges strategi för den arktiska regionen presenterar hur Sverige förhåller sig till politiken inom Arktis ur ett internationellt perspektiv och vilka prioriteringar Sverige har för regionen (Utrikesdepartementet 2011). Dokumentet kommer fortsättningsvis benämnas som *Sveriges arktiska strategi*.

Finland

Finlands arktiska strategi 2013, Statsrådets principbeslut 23.8.2013 presenterar de mål som Finland har för Arktis och hur de ska uppnås. I strategin behandlas invånarna, utbildningen, forskningen, ekonomin, infrastrukturen, miljön och stabiliteten i regionen (Statsrådets kansli 2013). Dokumentet kommer fortsättningsvis benämnas som *Finlands arktiska strategi*.

3.6.3 Materialdiskussion

Materialet är tänkt att representera Sveriges och Finlands politiska och militära inriktningar som presenterats av staternas officiella kanaler. Det som presenteras utgörs av öppen information som är tillgänglig för allmänheten vilket resulterar i att information av hemlig karaktär inte behandlas. Många av dokumenten har inte Arktis som huvudämne vilket gör att delar ur innehållet inte kommer vara aktuellt för denna studie eftersom det är Arktis som undersöks. Sveriges och Finlands tillvägagångssätt att strukturera politik och försvarspolitik skiljer sig åt, men det valda materialet har anpassats till att båda staterna ges lika mycket utrymme i analysen för att staterna ska kunna jämföras.

Ur ett källkritiskt perspektiv har materialet bearbetats enligt de fyra kriterierna för äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson m.fl. 2017 s.288). Äktheten hos materialet har bedömts genom att analysera innehållet samt att de är hämtade från Sveriges och Finlands officiella hemsidor där de finska dokumenten redan finns översatta till svenska (Ibid s.291). Utifrån oberoendekriteriet kan det styrkas att källorna är förhandsmaterial eftersom de är utsagor publicerade av staterna ledning (Ibid s.292) Samtidighetskriteriet som berör tiden mellan en händelse och när den blev nedtecknad, berör inte materialet eftersom de inte beskriver en händelse av historisk karaktär (Ibid s.294). Tendenskriteriet utforskar om källan har till avsikt att återge en snedvriden berättelse om verkligheten (Ibid s.294), vilket inte berörs eftersom denna studie vill undersöka just Sveriges och Finlands uppfattade verklighet om sina säkerhetsstrategier för Arktis.

4 Analys och resultat

Presentationen av analys och resultat är uppdelat i två delar. Den första delen illustrerar datainsamlingsprocessen av Sverige och Finland utifrån det analysverktyg som grundar sig i strategibegreppet och avslutas med en sammanställning av resultatet från båda staterna. I den andra delen jämförs staterna utifrån resultatet av analysens första del, där likheter och skillnader presenteras och förklaras med stöd av småstatsteori.

4.1 Sverige

Nedan följer den analys som gjorts av Sverige utifrån mål, medel och metoder samt miljöfaktorer.

4.1.1 Mål

I *Sveriges arktiska strategi* är de övergripande målsättningarna att verka för att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde (Utrikesdepartementet 2011 s.18). Sverige ska verka för att Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd stärker sin roll i arktiska frågor, liksom inom EU (Ibid s.18). Svenska aktiviteter och samarbeten ska utgå från folkrättens regler och FN:s konventioner (Ibid s.18). Detta gör att Sveriges mål kan liknas med att uppnå status inom internationella institutioner.

Sveriges försvarspolitik är tvetydiga med beskrivningen av sina mål för den arktiska regionen men påtalar vikten av att tillbakavisa rivaliserande och problematiserande beteenden avseende andra staters rätt till suveränitet över eget territorium i Arktis (Försvarsdepartementet 2019 s.51), vilket kan ses som ett mål. Ett annat mål för Arktis kan hämtas ur att Sverige påtalar Rysslands intresse för Arktis och att olika aktörer har ökat den militära närvaron i Arktis vilket gör att Sverige lägger vikt vid att ge akt på tendenser som kan leda till ökad spänning i regionen (Ibid s.51).

Ytterligare mål som beskrivs av generell karaktär är att Sverige ser hävdandet av suveränitet och sin territoriella integritet som nödvändigt för att uppnå målen för säkerhet (Försvarsdepartementet 2019 s.101). Eftersom de norra delarna av Sverige ingår i det definierade området Arktis, kan skyddandet av eget territorium ses som ett mål för statens överlevnad.

4.1.2 Medel

De medel som ska nyttjas för att uppnå de beskrivna målen är även här inte direkt uttryckta i texten. De medel som ska verka för målet att skydda svenskt territorium mot ett väpnat angrepp är Totalförsvaret i sin helhet, det vill säga både det civila försvaret och militära försvaret (Försvarsdepartementet 2019 s.18). Mer specifikt kan alla militära förband som ingår i Försvarmaktens organisation och är placerade inom Arktis, det vill säga Norrbottens och Västerbottens län, utgöra medel för att skydda Sveriges arktiska territorium. För armén utgörs det främst av Norrbottens regemente (I19), Artilleriregementet (A9) och det planerade återinförandet av Norrlands dragonregemente (K4) (Ibid s.217–218). För flygvapnets del utgörs medlen av Norrbottens flygflottilj (F21) (Ibid s.219). Dessa medel utgör resurser för att skydda statens gränser eftersom inga medel har identifierats avseende internationella insatser i Arktis.

Samverkan genom Arktiska rådet, Barents euroarktiska råd, EU och FN kan tolkas som ett medel för att uppnå målen om att tillbakavisa rivaliserande beteenden och ge akt på ökade spänningsnivåer inom Arktis tillsammans med de överhängande målen (Utrikesdepartementet 2011 s.18). Anledningen till detta är att Sverige anser att samarbetet inom Arktiska rådet är välfungerande och utgör en samverkanskanal gentemot Ryssland (Försvarsdepartementet 2019 s.45,51) samt att FN:s havsrättskonvention är tillämpbar på territoriella tvister (Försvarsdepartementet 2013 s.118).

4.1.3 Metoder

För att tillbakavisa rivaliserande beteende mellan stater och ge akt på ökade spänningsnivåer samt verka för att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde, sker samverkan genom Arktiska rådet, Barents euroarktiska råd, EU och FN. Därmed anses metoderna domineras av multilaterala samarbeten då inga bilaterala samarbeten identifierats. Målet att skydda Sveriges arktiska territorium sker genom militära förband som är baserade inom Arktis.

4.1.4 Miljöfaktorer

Sverige anser att klimatförändringarna kommer ge säkerhetspolitiska konsekvenser för framtiden (Försvarsdepartementet 2019 s.27) (Försvarsdepartementet 2013 s.115) och påstår vidare att issmältningen i Arktis kan leda till motsättningar mellan stater där främst Ryssland, Kina

OP 17–20

och USA säkrar sina strategiska intressen genom ökad militär närvaro (Försvarsdepartementet 2019 s.38–39,45) (Försvarsdepartementet 2013 s.116). Rysslands militära satsningar i Arktis sker dels för att skapa skydd av eget territorium och dels för att skapa möjligheter till maktprojektion från området. Skyddandet av statens baser på Kolahalvön och den nukleära ubåtsbaserade andraslagförmågan representerar Rysslands intressen i Arktis tillsammans med energitvinning i norr och viljan att kontrollera sjöfart genom Nordostpassagen. Till detta har ryska företrädare problematiserat och rivaliserat Norges suveränitet över Svalbard till följd av dess fördelaktiga strategiska läge, där Sverige lägger vikt vid att tillbakavisa sådana ifrågasättanden. Reaktionen från Natomedlemmarna har främst kommit från USA där Andra flottan har upprättats med operationsområde i bland annat Nordatlanten tillsammans med närvaron av ett amerikanskt hangarfartyg i Norska havet under övningen Trident Juncture år 2018. Därefter har amerikanska företrädare aviserat att de kommer genomföra navigationsfrihetsrelaterade operationer i Arktis. Sverige påtalar i och med det ryska intresset och den ökade militära närvaron från olika aktörer i Arktis, att det är av betydelse att ge akt på tendenser som kan leda till ökad spänning i regionen (Försvarsdepartementet 2019 s.51). Sverige noterar även att Kanada investerar i förmågor som möjliggör verksamhet i Arktis (Ibid s.87).

Eftersom intresset för Arktis ökat under det senaste decenniet har Sveriges geografiska belägenhet fått förhöjd säkerhetspolitisk och militärstrategisk betydelse (Försvarsdepartementet 2019 s.42), samtidigt som den säkerhetspolitiska och militära utvecklingen i Arktis fått för lite utrymme avseende svenskt strategiskt tänkande (Ibid s.50).

Sverige anser sig vara en arktisk nation och påverkas av säkerhetssituationen genom att betrakta Nordkalotten, Barents hav, Norska havet och de norra delarna av Nordatlanten som en del av Sveriges närområde (Försvarsdepartementet 2019 s.50). Sverige kommer oundvikligen påverkas om en säkerhetspolitisk situation eller väpnat angrepp sker i närområdet (Ibid s.18) och påverkas även av att samtliga nordiska länder är arktiska stater (Ibid s.51). Om en konflikt berör någon av de nordiska länderna, kommer också Sverige påverkas, samtidigt som Grönland, Islands och Färöarna noterats som strategiskt viktiga områden för NATO:s och Rysslands rörlighet över Nordatlanten (Ibid s.51–52).

Gällande internationella institutioner har Sverige lyft fram Arktiska rådet som ett välfungerande samarbetsforum, vilken präglas av låg konfliktnivå (Försvarsdepartementet 2013

OP 17–20

s.116). Sverige vill främja det fortsatta samarbetet genom Arktiska rådet men påtalar att säkerhetspolitiska frågor är undantagna från institutionens verksamhet (Försvarsdepartementet 2019 s.45). Trots detta upplevs flera stater bedriva militärhöjande åtgärder av moderniserande karaktär (Försvarsdepartementet 2013 s.116) och en suveränhävande politik i Arktis (Försvarsdepartementet 2019 s.51). Arktiska rådet utgör en viktig kontaktyta för att samverka med Ryssland (Ibid s.45) och det säkerhetspolitiska klimatet utgörs främst av relationen mellan USA och Ryssland (Försvarsdepartementet 2013 s.117).

4.2 Finland

Nedan följer den analys som gjorts av Finland utifrån mål, medel och metoder samt miljöfaktorer.

4.2.1 Mål

I *Finlands arktiska strategi* är ett övergripande mål att stärka Finlands arktiska status, utvidga det internationella samarbetet och upprätthålla stabilitet i Arktis (Statsrådets kansli 2013 s.16). Till detta ser Finland sig själva som en viktig arktisk aktör med målsättningarna att ha ett omfattande samarbete med Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd (Statsrådets kansli 2016 s.27). Sedan länge har Finland påtalat att den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis bör övervakas och Finland vill stödja det arbete som bedrivs inom de internationella institutionerna kopplat till Arktis, vilket kan ses som ett mål (Statsrådets kansli 2012 s.67) (Statsrådets kansli 2013 s.16). Eftersom Finlands målsättningar med Arktis berör internationella institutioner anses målen vara av statuskaraktär. Finland har som mål att bibehålla stabila och fungerande relationer med Ryssland eftersom samarbetet i arktiska frågor är viktiga (Statsrådets kansli 2016 s.24).

Om studiens teoretiska definition av Arktis tillämpas tillsammans med mål kan försvarspolitiska mål utvinnas. Det generella målet med försvarspolitiken är att snabbt kunna svara på militära påtryckningar, militära hot och ett storskaligt militärt angrepp (Statsrådets kansli 2017 s.15). Överlevnad kan därmed beskriva målet eftersom Finland avser skydda eget territorium.

4.2.2 Medel

Det arktiska partnerskapet mellan Finland och Ryssland utgör det medel som verkar för att relationen till Ryssland bibehålls, då samarbetet kring Nordostpassagen möjliggör ett forum för säkerhetsdiskussioner (Statsrådets kansli 2012 s.36). Kopplat till målet att ha ett omfattande samarbete med Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd påtalar Finland att de internationella institutionerna har en viktig ställning gällande de arktiska frågorna (Statsrådets kansli 2012 s.67) (Statsrådets kansli 2013 s.16).

För att bevaka säkerhetssituationen och stödja arbetet i internationella institutioner ser Finland EU som ett medel för samarbete när det gäller arktiska frågor (Statsrådets kansli 2012 s.45), likaså ses FN:s havsrättskonvention som ett instrument för att lösa frågor avseende räckvidden för de arktiska kuststaternas rättigheter (Ibid s.66). Finland anser att ett nordiskt samarbete genom Nordefco (Nordic Defence Cooperation) skulle gynna säkerheten för den arktiska regionen (Ibid s.69) samtidigt som USA är en viktig aktör att samarbeta med gällande frågor som behandlar bland annat försvar, säkerhet och Arktis (Statsrådets kansli 2016 s.24).

För att uppnå de generella försvarspolitiska målen att snabbt kunna svara på militära påtryckningar, militära hot och ett storskaligt militärt angrepp kan Finlands förband, som är i omedelbar beredskap, ses som medel eftersom dessa snabbt ska kunna förstärka det territoriella försvaret. De territoriella förbanden inom Arktis, det vill säga Lappland och delar av norra Österbotten, kan ses som medel, liksom gränsbevakningsväsendet som är baserade inom Arktis eftersom de ska kunna anslutas till finska Försvarsmakten i krig (Statsrådets kansli 2017 s.19–20). De stridskrafter som främst planeras nyttjas inom Arktis är armén och flygvapnet där armén fokuseras till att utveckla de förband som står i omedelbar beredskap (Ibid s.21,23). Då inga internationella insatser i Arktis identifierats anses de militära resurserna användas för att skydda eget arktiskt territorium.

4.2.3 Metoder

För att stärka säkerheten i Arktis och relationen till Ryssland ska Finland, genom staternas partnerskap, kunna diskutera samarbetet och säkerhet utifrån gemensamma intressen för exempelvis Nordostpassagen. För att bevaka och påverka säkerheten i Arktis kommer internationella institutioner utgöra medel, så som EU där Finland aktivt arbetar för att förstärka EU:s politik i Arktis (Statsrådets kansli 2012 s.90) men även FN och Nordefco ses som ett medel

OP 17–20

för att stärka säkerheten i regionen. Likaså har Finland ett omfattande samarbete med Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd då dessa har en viktig ställning gällande arktiska frågor. Finlands arktiska territorium hävdas genom sin försvarsmakt där framför allt armén och flygvapnet utgör deras baserade medel inom Arktis. USA ses som en viktig aktör för Arktis och Finland vill därmed framhäva deras samarbete. Då medlet inte fullt ut uppfyller ett specifikt mål kan samarbetet med USA ses som en övergripande säkerhetsgynnande åtgärd. Finland anses därmed använda multilaterala samarbeten genom internationella institutioner men även bilaterala samarbeten med USA och Ryssland för säkerheten i Arktis.

4.2.4 Miljöfaktorer

Finland påtalar att det säkerhetspolitiska intresset ökat i och med klimatförändringarna (Statsrådets kansli 2012 s.12) då naturtillgångar finns i regionen (Ibid s.17) och ser själva som en viktig arktisk aktör (Statsrådets kansli 2016 s.27). Finland menar att Ryssland under de senaste åren ökat sin militära närvaro och aktivitet i Arktis där situationen varit stabil i jämförelse till Europa och Östersjön. Ryssland driver sina intressen för Arktis genom omfattande militära och icke-militära medel (Statsrådets kansli 2016 s.13). Kolahalvön ses som viktig för Ryssland eftersom ön nyttjas som förläggning för strategiska vapen samtidigt som de förstärkt sitt västliga försvar och förbättrat handlingsförmågan och beredskapen i det arktiska området (Statsrådets kansli 2017 s.8). Ryssland har uttryckt sin suveränitet inom sina arktiska områden och att NATO och Kina inte får öka sin närvaro i Arktis. Även Kanada har uttryckt sin territoriella suveränitet inom Arktis (Statsrådets kansli 2012 s.67). Till detta ser Finland att de arktiska kuststaterna förnyar sjöbevaknings- och militära förmågor samt att övningsverksamheten i närheten av Arktis ökat (Ibid s.67). Ur en säkerhetspolitisk synpunkt ser Finland Arktis som stabilt och det är osannolikt att en militär konflikt ska bryta ut. Finland påtalar att de arktiska kuststaterna och medlemsländer i Arktiska rådet delar det gemensamma målet om att fortsätta det fredliga arbetet för Arktis (Ibid s.67). Till detta ser Finland Arktiska rådet, Barents euroarktiska råd, EU, FN och Nordefco som de internationella institutionerna som ska påverka säkerheten i Arktis (Ibid s.45,66,67,69) (Statsrådets kansli 2013 s.16).

4.3 Sammanställning och resultat

Tabellen nedan illustrerar Sveriges och Finland mål, medel och metoder samt miljöfaktorer som därmed besvarar studiens första fråga.

	Sverige	Finland
Mål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verka för att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde (status). ➤ Ge akt på ökad spänning. ➤ Tillbakavisa rivaliserade beteenden. ➤ Stödja arbetet inom internationella institutioner (status). ➤ Hävda egen suveränitet och territoriella integritet (överlevnad). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bibehålla goda relationer med Ryssland och verka för ett stabilt Arktis. ➤ Samarbete med Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd (status). ➤ Övervaka säkerhetsutvecklingen. ➤ Stödja arbetet inom internationella institutioner (status). ➤ Svara på militära påtryckningar, militära hot och storskaliga militära angrepp (överlevnad).
Medel	<ul style="list-style-type: none"> ➤ EU, FN, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd. ➤ Armén och flygvapnet (skydda eget territorium). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ryssland och USA. ➤ EU, FN, Nordefco, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd. ➤ Armén och flygvapnet (skydda eget territorium).
Metod	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samverkan genom internationella institutioner, främst EU, FN, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd (multilaterala samarbeten). ➤ Armén och flygvapnet ska hävda territorium. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samverkan genom internationella institutioner, främst EU, FN, Nordefco, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd (multilaterala samarbeten). ➤ Armén och flygvapnet ska hävda territorium. ➤ Samarbete med USA och Ryssland (bilaterala samarbeten).
Miljöfaktorer	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Arktisk nation som föranlett att Sverige fått högre säkerhetspolitiskt intresse. ➤ Klimatförändringarna kan leda till motsättningar mellan stater men sannolikheten är låg. ➤ Kommer påverkas av en konflikt i Arktis. ➤ Främst Ryssland men även, Kina, Kanada och USA ökar sin militära närvaro. ➤ Arktiska rådet, Barents euroarktiska råd, EU, och FN. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Arktisk nation. ➤ Klimatförändringarna har ökat intresset för Arktis. ➤ De arktiska kuststaterna har ökat sin militära närvaro i närheten av Arktis, främst Ryssland. ➤ Osannolikt att en militär konflikt uppstår och att medlemsstaterna i Arktiska rådet delar den uppfattningen. ➤ Arktiska rådet, Barents euroarktiska råd, EU, FN och Nordefco.

Tabell 2. Resultat och sammanställning av mål, medel och metoder samt miljöfaktorer för Sverige och Finland.

4.4 Jämförande analys

I följande avsnitt kommer Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis att jämföras utifrån sammanställningen av mål, medel och metoder samt miljöfaktorer. Därefter analyseras skillnader och likheter med stöd av småstatsteori för att bistå med förklaringar till dessa likheter och skillnader. Detta i syfte att besvara studiens andra fråga, vilka likheter och skillnader Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier har och hur dessa kan förklaras.

4.4.1 Likheter och skillnader

Mål

Sveriges och Finlands målsättningar för Arktis har liknande mönster även om de är formulerade olika. Båda staterna vill verka för att säkerhetsspänningen i Arktis förblir låg, stödja internationella institutioner och hävda sitt territorium i Arktis. De skillnader som kan påtalas är vilka internationella institutioner Sverige och Finland främst stödjer. Utöver EU, FN, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd, ser Finland även Nordefco, vilket Sverige låter förbli osagt. Finland vill också stärka och bibehålla sin relation till Ryssland i arktiska frågor till skillnad från Sverige som ser att relationen till Ryssland sker genom Arktiska rådet. Ytterligare skillnader i målen synliggörs när staterna vill reagera på oenigheter i Arktis där Finland snarare vill övervaka situationen medan Sverige vill tillbakavisa och ge akt på rivaliserande beteenden.

Medel

De olika medlen som ska uppnå målen för Sverige och Finland beskrivs liknande gällande EU, FN, Arktiska rådet och Barents euroarktiska råd samt att ländernas armé och flygvapen ska skydda respektive territorium. Skillnader är att Finland beskriver Nordefco, Ryssland och USA som medel för att uppnå arktiska mål medan Sverige inte gör det.

Metoder

Staternas metoder för hur medlen ska uppnå målen är lika utifrån att Sverige och Finland vill påverka säkerhetssituationen via internationella institutioner och de militära medlen ska skydda landgränsen. Däremot beskriver Finland bilaterala samarbeten med USA och Ryssland som ska gynna säkerhetssituationen i Arktis medan Sverige inte har beskrivit bilaterala samarbeten som metod för ett säkrare Arktis.

Miljöfaktorer

Hur staterna uppfattar säkerhetssituationen i Arktis är generellt lika förutom att Finland inte uttryckligen beskriver hur det påverkar dem. Båda staterna ser att internationella institutioner utgör en viktig del för det arktiska samarbetet med undantag från enskilda institutioner. Båda staterna erkänner sig som arktiska nationer och att klimatförändringarna har föranlett det ökande intresset för Arktis samt är de eniga om att spänningsnivåerna i dagsläget är låga, vilket resulterar i att en militär konflikt just nu är osannolik. Att den militära närvaron ökat i Arktis är något som båda staterna uppmärksammat där Ryssland är den stat som genomfört flest moderniseringar av sin försvarsmakt. Skillnaderna är att Sverige nämner Kina som arktisk aktör medan Finland inte gör det.

4.4.2 Förklaring av likheter

Generellt har fler likheter än skillnader identifierats mellan Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier utifrån jämförelse av mål, medel och metoder samt miljöfaktorer. Det är framför allt genom internationella institutioner som säkerheten för Arktis påverkas och övervakas för Sverige och Finland, även om det råder skillnader gällande vilka internationella institutioner som staterna samarbetar med. Samtidigt verkar båda staterna för att Arktis förblir ett lågspänningsområde samtidigt som de hävdar sitt eget arktiska territorium. Anledningen till detta kan härledas till de likheter Sverige och Finland har genom att vara tredje rangens stat, liknande strategisk utsatthet och beroende, nationella intressen samt att deras arktiska territorium har liknande utformning och population.

Som tredje rangens stater kan inte Sverige och Finland, med egna maktmedel, försvara sig mot Ryssland, USA, Kina och Kanada. Istället bidrar de med meningsfulla insatser i multilaterala sammanhang för att på så vis uppnå säkerhet (Edström m.fl. 2019 s.12). Utifrån detta är Sverige och Finland likvärdigt strategiskt utsatta om Ryssland, USA, Kina eller Kanada är intresserade av Sveriges eller Finlands arktiska territorium. Då kan varken Sverige eller Finland försvara sig med egna maktmedel. Sverige och Finland är ömsesidigt strategiskt beroende av varandra om Ryssland, USA, Kina eller Kanada är i konflikt med Sverige eller Finland, utifrån att konflikten kommer att dra in båda staterna, oavsett vilken stat konflikten riktas mot (Ibid s.16). Ytterligare förståelse för hur säkerhetsstrategierna liknar varandra tydliggörs i

OP 17–20

Sveriges och Finlands nationella intressen som grundar sig i att skydda sina medborgare, politisk självständighet, territoriell integritet och ekonomiska intressen för staternas fortsatta existens (Edström m.fl. 2019 s.23). Båda staterna ser till att deras arktiska territorium skyddas genom militära maktmedel samtidigt som de prioriterar defensiva ambitioner snarare än offensiva, genom att försöka bibehålla låg konfliktnivå i Arktis genom samverkan i internationella institutioner. Detta för att skydda sin befolkning, sina ekonomiska intressen och sin politiska självständighet. Den gemensamma faktorn för Sverige och Finland är värderingar som likställer sig med västmakterna och därmed verkar för internationell fred och säkerhet (Ibid s.23). Slutligen kan likheterna också förstås utifrån Sveriges och Finlands liknade arktiska geografi eftersom båda staterna saknar kust till Arktis och har ungefär lika befolkning och landmassa i Arktis (Durfee och Johnstone 2019 s.54). Utifrån ett arktiskt perspektiv är geografien så lika att det skulle kunna förklara varför Sverige och Finland har liknande säkerhetsstrategier för regionen.

4.4.3 Förklaring av skillnader

Trots ovan nämnda likheter kan även skillnader identifieras i framför allt staternas relationer till Ryssland. Sveriges målsättningar för Arktis är att rivaliserande beteenden tillbakavisas medan Finland har ambitionen att bevaka säkerhetsutvecklingen. Finland värdesätter relationen till Ryssland och USA utanför internationella institutioner medan Sverige, via Arktiska rådet, ska samarbeta med Ryssland. Anledningen till skillnader i hur staterna ska reagera på osämjor i Arktis och hur staterna förhåller sig till Ryssland, kan förstås genom staternas geografiska skillnader och erfarenheter av konflikter.

Finlands gräns mot Ryssland utgörs av 1300 kilometer (Edström m.fl. 2019 s.24) vilket kan förklara varför Finland väljer att prioritera relationen till Ryssland och USA utanför internationella institutioner. Sveriges samarbete med Ryssland sker genom Arktiska rådet eftersom Sverige har strategiskt djup gentemot Ryssland, något som Finland saknar (Ibid s.24). Likaså gäller hur staterna väljer att påtala rivaliserande beteenden där Sverige vill tillbakavisa och ge akt på, medan Finland snarare bevakar. Anledningen till att Sverige uttrycker sig mer aktivt kan förklaras av det strategiska djupet till Ryssland och att Sverige inte varit i krig sedan år 1814 samt att hamnarna i Göteborg gör att västmakterna snabbt kan ansluta om en konflikt uppstår (Ibid s.24,33). Att Finland uttrycker sig mer passivt genom att bevaka beteenden kan förklaras utifrån Rysslands närvaro, samt tidigare konflikter med Ryssland (Ibid s.24,30,33).

OP 17–20

Detta då Finland riskerar att skapa spänningsnivåer mellan sig och Ryssland om de aktivt väljer att tillbakavisa vissa beteenden.

5 Avslutning

Studiens syfte och frågeställningar grundar sig i säkerhetssituationen i Arktis som uppstått till följd av klimatförändringarna. Tidigare forskning bidrog med att ge en bild av de arktiska kuststaternas säkerhetsstrategier för regionen. Vidare argumenterade studien för brister i helhetsperspektivet utifrån att Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier givits för lite utrymme. Tidigare forskning som undersökt Sverige och Finland visade på att staterna haft olika och liknande säkerhetsstrategier sedan 2000-talet, vilket genererade i en problemformulering och kunskapslucka. Studien avsåg bidra till att minska den kunskapslucka som identifierades, genom att kartlägga och jämföra Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier för Arktis utifrån strategibegreppet och småstatsteori. Resultatet av analysen kunde besvara frågeställningarna för studien, vilket i sin tur genererat i slutsatser som kommer diskuteras i följande kapitel.

5.1 Återkoppling till syfte och tidigare forskning

Resultatet av undersökningens första steg har kartlagt Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier genom att besvara studiens första forskningsfråga. Operationaliseringen av strategibegreppet och dess användning på materialet bidrog med att presentera en tydlig bild av staternas intentioner, tillvägagångssätt och uppfattning av Arktis. För att återknyta till forskningsluckan att helhetsperspektivet för Arktis har brustit i och med att Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier inte givits tillräckligt med utrymme, har studien bidragit till att presentera Sveriges och Finlands säkerhetsstrategier, vilket i sin tur anses ha bidragit till en större helhetsbild av säkerhetssituationen i Arktis. Resultatet av undersökningens andra steg presenterade likheter och skillnader i staternas säkerhetsstrategier, vilket kunde förklaras genom småstatsteori och därmed anses uppfylla syftet att jämföra. Tidigare forskning visade att Sverige och Finland hade olika säkerhetsstrategier mellan åren 2000 och 2016, vilket gjorde det intressant att undersöka om fallet var detsamma för Arktis. Resultatet för den här studien visar på fler likheter än skillnader staterna emellan vilket stärker tidigare forskningsresultat där Sverige och Finland sågs ha liknande säkerhetsstrategier efter år 2016.

5.2 Slutsatser

Det forskningsfält som studien behandlar är säkerhetsstrategier inom Arktis och utifrån resultatet kan vissa slutsatser dras. Tidigare forskning antydde på att ett säkerhetsdilemma har uppstått i Arktis på grund av ökad militär närvaro från de arktiska kuststaterna. I varken Sveriges eller Finlands officiella dokument identifierades tecken på expansion av militära medel utanför eget territorium eller insatser i arktiska regionen. Därför argumenterar studien för att Sverige och Finland inte bidrar till upptrappning av säkerhetsdilemmat i Arktis eftersom de militära åtgärderna att stärka landets försvar anses vara av generell karaktär och inte på grund av en mer osäker säkerhetssituation i Arktis. Sverige och Finland vill påverka säkerhetssituationen i Arktis genom internationella institutioner vilket tyder på att diplomatiska medel är att föredra framför militära. Detta går att härleda till hur småstater väljer att anpassa sig efter den säkerhetspolitiska omgivningen, där statens egna militära maktmedel inte är tillräckliga för att försvara sig mot en stormakt och därför väljer småstater att stötta sig mot internationella institutioner. Det blir extra tydligt när Finland väljer att ingå i bilaterala samarbeten med USA och Ryssland, för att förbättra sin säkerhetspolitiska omgivning.

En anledning till att tidigare forskning utesluter Sverige och Finland kan bero på att staternas säkerhetspolitik och försvarspolitik är återhållsamma när det gäller Arktis. Staterna tenderar att beskriva det säkerhetspolitiska klimatet i Arktis mer än de utför faktiska åtgärder i regionen. Därav kan det tänkas att Sverige och Finland inte har tillräckligt med betydelse för det säkerhetspolitiska klimatet sett utifrån de andra arktiska staterna. En annan anledning till att det saknas tidigare forskning om staternas inverkan kan vara att de saknar kust till Arktis. Utifrån staternas geografiska läge till Arktis tillsammans med avsaknaden av kust, skulle frågan kring varför Sverige och Finland inte planerat för marina förmågor i Arktis förklaras. I tidigare forskning var marina militära förmågor en del av maktprojektionerna i regionen, vilket kan bidra till att förklara varför Sverige och Finland begränsats inom forskningsfältet.

5.3 Teori- och metoddiskussion

Det teoretiska ramverket har utgjorts av småstatsteori och en operationalisering av strategibegreppet, vilket ansetts varit lämpligt då studien analyserat strategier hos småstater samt hur dessa liknar och skiljer sig åt. Däremot övervägdes användandet av teorier om säkerhetsdi-

OP 17–20

lemmat för att förklara Sveriges och Finlands roll i Arktis, men då staterna inte utgörs av stormakter ansågs denna teori inte kunna bidra till att besvara studiens syfte eller frågeställningar. Resultatet visar på en ökning av det territoriella försvaret som troligtvis grundar sig i andra säkerhetsutvecklingar i närområdet och inte på grund av Arktis.

Aspekter som kan tänkas ha påverkat resultatet är den teoretiska definitionen av Arktis som använts för att definiera Sveriges och Finlands arktiska territorium genom att skapa fler indikatorer för mål, medel och metoder samt miljöfaktorer. Om området inte hade definierats skulle resultatet givits annat utfall eftersom de militära målsättningarna och medel hade exkluderats från studien.

Valet av kvalitativ textanalys för att identifiera mål, medel och metoder samt miljöfaktorer anses ha bidragit till studiens resultat eftersom det krävdes noggrann läsning av materialet för att finna uttalanden om Arktis som var relaterat till ämnet. I framför allt *Sveriges arktiska strategi* och *Finlands arktiska strategi* var huvudämnet miljörelaterade frågor, till exempel kategorierna klimatförändringar, miljöskydd, biologisk mångfald, klimat- och miljöforskning och rennäring, som studien inte avsåg presentera eller som ansågs ha betydelse för krigsvetenskapen. Däremot har tolkningsprocessen som kvalitativ textanalys innebär, gjort att reliabiliteten för studien är tvivelaktig eftersom tolkning genererar svårigheter att kontrollera och reproducera studien. För att motverka detta har studien tydligt försökt presentera hur tankeprocessen sett ut genom första delen av analysen samt genom operationaliseringen av strategibegreppet. Valet av en strukturerad, fokuserad och jämförande metod har ansetts varit en lämplig metod där strukturen bidragit till att identifiera jämförbara data i form av mål, medel och metoder samt miljöfaktorer vilket presenterade likheter och skillnader hos de studerade staterna. Fokus på småstatsteori möjliggjorde en förklaring till varför likheter och skillnader uppstår trots att Sverige och Finland hade liknande säkerhetsstrategier.

5.4 Relevans för yrkesutövningen

Då ämnet för studien utgörs av säkerhetsstrategier kan dess relevans för yrkesutövningen förklara varför försvarsmakter utformats på ett visst sätt och vilka faktorer som påverkar. En officer i svenska armén gynnas av att förstå syftet med de övergripande målen för säkerheten

OP 17–20

och kan därmed anpassa och motivera verksamheten för att uppnå syftet. Studiens resultat bidrar till att förstå Sveriges, och grannlandet Finlands, ställning till säkerhetssituationen i Arktis som eventuellt i framtiden kan eskalera. Anledningen till att Sverige väljer att återinföra K4 eller öka övningsverksamheten i norr skulle kunna bero på det ökande intresset för Arktis.

Genom att fortsätta bedriva forskning på Arktis och hur klimatförändringar samt andra universella händelser påverkar säkerhetssituationen i Arktis, bidrar det även till en medvetenhet hos den svenska armén och hur säkerhetsläget i Sverige eventuellt kommer att påverkas framåt i tiden. Genom att hela tiden uppdatera sig på hur Sveriges och dess grannländer ställer sig till det konstant föränderliga läget i världen och därmed Arktis, bidrar det till att Sverige och dess grannländer kan vara bättre förberedda och ha en uppdaterad säkerhetsstrategi om någonting oväntat skulle ske.

5.5 Vidare forskning

Förslag till vidare forskning är att jämföra Sveriges eller Finlands säkerhetsstrategier för Arktis med Danmarks eller Norges säkerhetsstrategier för samma region eftersom det finns andra likheter och skillnader av intresse. Danmark och Norge har kust till Arktis och båda staterna är medlemmar i NATO samt har andra erfarenheter av konflikter och innehar annan geografi. Vidare är Danmark medlem i EU medan Norge inte är det. Dessa omständigheter skulle kunna generera ett resultat av intresse. Ytterligare förslag är att jämföra säkerhetsstrategier i Arktis från Kalla kriget och idag utifrån dåvarande och nuvarande säkerhetssituation.

6 Litteratur och referensförteckning

6.1 Tryckt litteratur

Durfee, Mary. Johnstone, Rachel, Lorona (2019). *Arctic Governance in a Changing World*. Upplaga 1. Lanham: Rowman & Littlefield.

Edström, Håkan. Gyllensporre, Dennis. Westberg, Jacob (2019). *Military Strategy of Small States: Responding to External Shocks of the 21st Century*. Upplaga 1. New York: Routledge.

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Towns, Ann. Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 5. Stockholm/Göteborg: Wolters Kluwer.

Johannessen, Asbjørn. Tuft, Per Arne (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Upplaga 1:4. Malmö: Liber.

Pincus, Rebecca. Ali, Saleem H (2015). *Diplomacy on Ice: Energy and the Environment in the Arctic and Antarctic*. Upplaga 1. New Havenen Connecticut: Yale University Press.

Westberg, Jacob (2015). *Svenska säkerhetsstrategier*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur AB.

6.2 Internetkällor

Granholm, Nicklas (2016). *Arktis under förändring – standardbilden utmanas*. [PDF]. Totalförsvarets forskningsinstitut. <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4268--SE>. Hämtad den 7 mars 2020.

Forsvaret (2020). *Cold Response 2020*. <https://forsvaret.no/en/coldresponse>. Hämtad den 23 mars 2020.

Försvarmakten (2019). *Aktuellt*. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2019/11/okatt-utlandskt-tryck-pa-svenska-ovningar/>. Hämtad den 7 mars 2020.

Försvarsdepartementet (2013). *Vägval i en globaliserad värld. Ds 2013:33*. [PDF].

<https://www.regeringen.se/49bb69/contentassets/0783c292579948ec8d9fb1ba70eb056b/vag-val-i-en-globaliserad-varld---ds-201333>. Hämtad den 22 april 2020.

Försvarsdepartementet (2019). *Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det svenska försvaret 2021–2025. Ds 2019:8*. [PDF].

https://www.regeringen.se/4ada4a/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedningen/slutrapport-14-maj/ds-2019_8-varnkraft---inriktningen-av-sakerhetspolitiken-och-utformningen-av-det-militara-forsvaret-2021-2025.pdf. Hämtad den 17 april 2020.

Regeringskansliet (2013). *Rättsliga dokument*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2013/05/ds-201333/>. Hämtad den 24 april 2020

Statsrådets kansli (2012). *Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2012. Statsrådets redogörelse. Statsrådets kanslis publikationsserie 6/2012*. [PDF]. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79442/J0612_Finlands%20s%c3%a4kerhets-%20och%20f%c3%b6rsvarspolitik%202012.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Hämtad den 17 april 2020.

Statsrådets kansli (2013). *Finlands arktiska strategi 2013. Statsrådets principbeslut 23.8.2013*. [PDF]. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79543/J1513_Finlands%20arktiska%20strategi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Hämtad den 17 april 2020.

Statsrådets kansli (2016). *Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse. Statsrådets kanslis publikationsserie 8/2016*. [PDF]. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75155/VNKJ082016_Statsradets_utrikes-och_B5_kansineen_netsti_sv.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Hämtad den 17 april 2020.

OP 17–20

Statsrådets kansli (2017). *Statsrådets försvarspolitiska redogörelse. Statsrådets kanslis publikationsserie 6/2017*. [PDF]. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79275/JO6_2017_Statsradets_forsvarpolitiska%20redogorelse_ruotsi_PLM.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Hämtad den 17 april 2020.

Utrikesdepartementet (2011). *Sveriges strategi för den arktiska regionen*. [PDF]. <https://www.regeringen.se/land--och-regionstrategier/2011/05/sveriges-strategi-for-den-arktiska-regionen/>. Hämtad 7 mars 2020.

6.3 Vetenskapliga artiklar

Edström, Håkan. Westberg, Jacob (2020). The defence strategies of middle powers: Competing for security, influence and status in an era of unipolar demise. *Comparative Strategy*. Volume 39. Issue 2. PP.171-190.

Konyshev, Valery. Sergunin, Aleksandr (2012). The Arctic at the Crossroads of Geopolitical Interests. *Russian Politics & Law*. Volume 50. Issue 2. PP.34–54.

Konyshev, Valery. Sergunin, Aleksandr (2014). Is Russia a revisionist military power in the Arctic? *Defence & Security Analysis*. Volume 30. Issue 4. PP.323–335.

Lackenbauer, Whitney. Huebert, Rob (2014). Premier partners: Canada, the United States and Arctic security. *Canadian Foreign Policy Journal*. Volume 20. Issue 3. PP.320-333.

Scopelliti, Marzia. Pérez, Elena, Conde (2016). Defining security in a changing Arctic: helping to prevent an Arctic security dilemma. *Polar Record*. Volume 52. Issue 6. PP.672–679.

Åtland, Kristian (2014). Interstate Relations in the Arctic: An Emerging Security Dilemma? *Comparative Strategy*, Volume 33. Issue 2. PP.145-166.